

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șaptea)

15 septembrie 2022 *

„Trimitere preliminară – Coordonarea sistemelor de securitate socială – Regulamentul (CE) nr. 883/2004 – Articolul 13 – Stabilirea legislației aplicabile – Acordul dintre Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor – Anexa II – Articolul 1 alineatul (2) – Persoană care exercită profesia de avocat al cărei centru de interes al activităților private și profesionale este situat în Elveția și care exercită de asemenea această profesie în alte două state membre – Cerere de acordare a unei pensii anticipate – Reglementare națională care impune ca persoana interesată să renunțe la exercitarea respectivei profesii pe teritoriul statului membru în cauză și în străinătate”

În cauza C-58/21,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Verwaltungsgericht Wien (Tribunalul Administrativ din Viena, Austria), prin decizia din 21 ianuarie 2021, primită de Curte la 1 februarie 2021, în procedura

FK

cu participarea:

Rechtsanwaltskammer Wien,

CURTEA (Camera a șaptea),

compusă din domnul J. Passer, președinte de cameră, domnul F. Biltgen (raportor) și doamna M. L. Arastey Sahún, judecători,

avocat general: domnul J. Richard de la Tour,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru FK, de W. Polster, Rechtsanwalt;
- pentru guvernul austriac, de A. Posch și E. Samoilova, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: germana.

– pentru Comisia Europeană, de B.-R. Killmann și D. Martin, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 13 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială (JO 2004, L 166, p. 1, rectificare în JO 2004, L 200, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 82).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între FK, pe de o parte, și Rechtsanwaltskammer Wien (Ordinul Avocaților din Baroul Viena, Austria), pe de altă parte, în legătură cu respingerea cererii de acordare a unei pensii anticipate introduse de acesta.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul nr. 883/2004

- 3 Articolul 1 din Regulamentul nr. 883/2004, intitulat „Definiții”, are următorul cuprins:

„În sensul prezentului regulament:

[...]

- (x) prin «prestație de prepensionare» se înțeleg toate prestațiile în numerar, altele decât ajutorul de șomaj sau pensia anticipată, acordate începând de la o anumită vârstă lucrătorilor care și-au redus, încetat sau suspendat activitățile profesionale până la vârsta la care îndeplinesc condițiile pentru obținerea unei pensii pentru limită de vârstă sau a unei pensii anticipate, primirea acestora nefiind condiționată de disponibilitatea persoanei în cauză față de serviciile de ocupare a forței de muncă din statul competent; prin «prestație anticipată pentru limită de vârstă» se înțelege o prestație acordată înainte ca persoana în cauză să fi atins vârsta normală de pensionare și care fie continuă să fie furnizată după atingerea vârstei menționate, fie este înlocuită cu o altă pensie pentru limită de vârstă;

[...]”

4 Potrivit articolului 3 din acest regulament, intitulat „Domeniul de aplicare material”:

„(1) Prezentul regulament se aplică tuturor legislațiilor referitoare la ramurile de securitate socială privind:

[...]

(d) prestațiile pentru limită de vârstă;

[...]

(i) prestațiile de prepensionare;

[...]”

5 Articolul 11 alineatul (1) și alineatul (3) litera (a) din regulamentul menționat prevede:

„(1) Persoanele cărora li se aplică prezentul regulament sunt supuse legislației unui singur stat membru. Această legislație se stabilește în conformitate cu prezentul titlu.

[...]

(3) Sub rezerva articolelor 12-16:

(a) persoana care desfășoară o activitate salariată sau independentă într-un stat membru se supune legislației din statul membru respectiv;”.

6 Articolul 13 alineatul (2) din același regulament prevede:

„Persoana care desfășoară în mod obișnuit o activitate independentă în două sau mai multe state membre se supune:

(a) legislației statului membru de reședință, în cazul în care exercită o parte substanțială a activității sale în statul membru respectiv,

sau

(b) legislației statului membru în care este situat centrul de interes al activităților sale, în cazul în care nu își are reședința într-unul din statele membre în care desfășoară o parte substanțială a activității sale.”

7 În conformitate cu articolul 14 alineatele (1)-(3) din Regulamentul nr. 883/2004:

„(1) Articolele 11-13 sunt aplicabile în cazul asigurării voluntare sau în cel al asigurării continue facultative numai în cazul în care, în ceea ce privește una din ramurile prevăzute la articolul 3 alineatul (1), într-un stat membru există doar un regim voluntar de asigurări.

(2) În cazul în care, în temeiul legislației unui stat membru, persoana în cauză se supune asigurării obligatorii în statul membru respectiv, aceasta nu poate fi supusă unui regim de asigurare voluntară sau de asigurare facultativă continuă într-un alt stat membru. În toate

celelalte cazuri în care, pentru o ramură dată, există posibilitatea de a alege între mai multe regimuri de asigurare voluntară sau facultativă continuă, persoana în cauză poate fi admisă doar în cadrul regimului pe care l-a ales.

(3) Cu toate acestea, în ceea ce privește prestațiile de invaliditate, pentru limită de vârstă sau de urmaș, persoana în cauză poate fi admisă în cadrul regimului de asigurare voluntară sau facultativă continuă a unui stat membru, chiar dacă aceasta se află în mod obligatoriu sub incidența legislației unui alt stat membru, cu condiția ca, într-o anumită etapă din activitatea sa profesională, să fi fost supusă legislației primului stat membru, luând în considerare că a desfășurat o activitate salariată sau independentă, și în măsura în care acest cumul este permis explicit sau implicit în temeiul legislației primului stat membru.”

8 Potrivit articolului 90 alineatul (1) din acest regulament:

„(1) Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului [din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 al Consiliului din 2 decembrie 1996 (JO 1997, L 28, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 35)] se abrogă de la data aplicării prezentului regulament.

Cu toate acestea, Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 rămâne în vigoare și continuă să aibă efect juridic, în sensul următoarelor:

[...]

(c) Acordul privind Spațiul Economic European [(SEE) din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 4)] și Acordul dintre Comunitatea Europeană și statele membre, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, cu privire la libera circulație a persoanelor [...], precum și alte acorduri care includ o trimitere la Regulamentul (CEE) nr. 1408/71, atât timp cât aceste acorduri nu se modifică în funcție de prezentul regulament.”

Regulamentul (CE) nr. 987/2009

9 Articolul 14 din Regulamentul (CE) nr. 987/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004 (JO 2009, L 284, p. 1), intitulat „Informații privind articolele 12 și 13 din [Regulamentul nr. 883/2004]”, prevede la alineatele (6), (8) și (9):

„(6) În sensul aplicării articolului 13 alineatul (2) din [Regulamentul nr. 883/2004], o persoană care «desfășoară în mod obișnuit o activitate independentă în două sau mai multe state membre» este, în special, o persoană care desfășoară în mod simultan sau alternativ una sau mai multe activități independente separate, indiferent de natura acestora, în două sau mai multe state membre.

[...]

(8) În sensul aplicării articolului 13 alineatele (1) și (2) din [Regulamentul nr. 883/2004], o «parte semnificativă a activității salariate sau independente» desfășurată într-un stat membru înseamnă că o proporție semnificativă a tuturor activităților persoanei salariate sau persoanei care desfășoară activități independente se desfășoară în statul respectiv, fără să fie neapărat partea cea mai importantă a activităților respective.

Pentru a stabili dacă o parte semnificativă a activităților este desfășurată într-un stat membru, se ține seama de următoarele criterii orientative:

- (a) în cazul unei activități salariate, timpul de lucru și/sau remunerațiile și
- (b) în cazul unei activități independente, cifra de afaceri, timpul de lucru, numărul serviciilor prestate și/sau venitul.

În cadrul unei evaluări globale, mai puțin de 25 % din criteriile menționate anterior indică faptul că o parte semnificativă a activităților nu se desfășoară în respectivul stat membru.

(9) În sensul aplicării articolului 13 alineatul (2) litera (b) din [Regulamentul nr. 883/2004], «centrul de interes» al activităților unei persoane care desfășoară activități independente se stabilește ținând cont de toate aspectele referitoare la activitățile profesionale ale acelei persoane, în special de locul fix și permanent în care își desfășoară activitatea, de caracterul obișnuit sau durată activităților desfășurate, de numărul serviciilor prestate, precum și de intenția persoanei în cauză, astfel cum aceasta reiese din toate împrejurările.”

Acordul CE-Elveția

- 10 Acordul între Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor (JO 2002, L 114, p. 6, Ediție specială, 11/vol. 74, p. 97), semnat la Luxemburg la 21 iunie 1999 și aprobat în numele Comunității prin Decizia 2002/309/CE, Euratom a Consiliului și a Comisiei privind Acordul de cooperare științifică și tehnologică din 4 aprilie 2002 privind încheierea a șapte acorduri cu Confederația Elvețiană (JO 2002, L 114, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 27, p. 25, denumit în continuare „Acordul CE-Elveția”), prevede la articolul 8:

„Părțile contractante adoptă dispoziții, în conformitate cu anexa II, pentru coordonarea sistemelor de securitate socială în special în scopul:

- (a) de a asigura egalitatea de tratament;
- (b) de a determina legislația aplicabilă;
- (c) de a totaliza, în scopul dobândirii și menținerii dreptului la prestații, precum și pentru a calcula aceste prestații, toate perioadele luate în considerare de legislația națională a țărilor în cauză;
- (d) de a plăti prestații persoanelor rezidente pe teritoriul părților contractante;
- (e) de a promova asistența administrativă reciprocă și cooperarea între autorități și instituții.”

- 11 Anexa II la Acordul CE-Elveția, referitoare la coordonarea sistemelor de securitate socială, prevede la articolul 1:

„(1) Părțile contractante convin, în ceea ce privește coordonarea sistemelor de securitate socială, să aplice între ele actele comunitare la care se face trimitere, astfel cum sunt în vigoare la data semnării acordului și astfel cum au fost modificate de secțiunea A din prezenta anexă sau normele echivalente acestor acte.

(2) Termenii «stat membru» sau «state membre» care figurează în actele menționate la secțiunea A din prezenta anexă cuprind și [Confederația Elvețiană] pe lângă statele a căror situație este reglementată de actele comunitare relevante.”

- 12 Secțiunea A din această anexă II făcea trimitere în special la Regulamentul nr. 1408/71, în versiunea modificată și actualizată prin Regulamentul nr. 118/97 (denumit în continuare „Regulamentul nr. 1408/71”), precum și la Regulamentul (CEE) nr. 574/72 al Consiliului din 21 martie 1972 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului nr. 1408/71 (JO 1972, L 74, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 74).
- 13 Anexa II menționată a fost actualizată prin Decizia nr. 1/2012 a Comitetului mixt instituit în temeiul Acordului dintre Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Confederația Elvețiană, pe de altă parte, privind libera circulație a persoanelor din 31 martie 2012 de înlocuire a anexei II la acordul respectiv referitoare la coordonarea sistemelor de securitate socială (JO 2012, L 103, p. 51), intrată în vigoare la 1 aprilie 2012. Această anexă face trimitere în prezent la Regulamentele nr. 883/2004 și nr. 987/2009.
- 14 Pe de altă parte, numai începând cu 1 ianuarie 2005, în conformitate cu articolul 3 din Regulamentul (CE) nr. 647/2005 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 aprilie 2005 de modificare a Regulamentului nr. 1408/71, precum și a Regulamentului nr. 574/72 (JO 2005, L 117, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 211), domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1408/71, care a fost înlocuit prin Regulamentul nr. 883/2004, privește și „sistemele de pensii ale organismelor de asigurări de pensii ale asociațiilor profesiilor liberale”, care cuprind pensia pentru limită de vârstă plătită ca urmare a exercitării profesiei de avocat, precum cea în discuție în litigiul principal.

Dreptul austriac

- 15 Dispozițiile ce reglementează înscrierea în tabloul ordinului avocaților dintr-un barou în Austria și obținerea pensiei pentru limită de vârstă corespunzătoare figurează la articolele 49 și 50 din Rechtsanwaltsordnung (Regulamentul privind exercitarea profesiei de avocat) din 15 iulie 1868 (RGL., 96/1868), în versiunea sa din 23 decembrie 2020 (BGBl. I, 156/2020 (denumit în continuare „RAO”).
- 16 Articolul 49 alineatul (2) din RAO prevede:

„În principiu, sunt supuși obligației de a cotiza toate persoanele înscrise în tabloul Ordinului Avocaților dintr-un barou austriac sau pe lista avocaților resortisanți ai unui stat membru al Uniunii Europene ținută de Ordinul Avocaților dintr-un barou austriac, precum și avocații stagiați înscrși în tabloul Ordinului Avocaților dintr-un barou austriac, cu excepția cazului în care aceștia fac deja, în temeiul exercitării profesiei de avocat, obiectul unei afilierei obligatorii în temeiul unei alte legislații, la un sistem de asigurare pentru limită de vârstă al unui stat membru al Uniunii, al unui alt stat parte la

Acordul [SEE] sau al Confederației Elvețiene. Două sau mai multe barouri pot crea, de asemenea, un organism de asigurări sociale comun.”

- 17 Articolul 50 alineatul (1) din RAO prevede în esență că orice persoană care exercită profesia de avocat are dreptul la acordarea unei pensii pentru limită de vârstă, a unei pensii de invaliditate sau a unei pensii de urmaș în cazul în care condițiile cerute în acest scop sunt îndeplinite, iar evenimentul care dă naștere dreptului la prestația în cauză se produce.
- 18 În temeiul articolului 50 alineatul (2) din RAO, acest drept trebuie definit în statutul organismelor de asigurări sociale potrivit unor norme fixe. Articolul 50 alineatul (2) punctul 2 litera (c) subpunctul aa) din RAO precizează că, pentru a obține o pensie anticipată, persoana interesată trebuie să renunțe la exercitarea profesiei de avocat pe teritoriul național și în străinătate.
- 19 Articolul 26 din Verordnung der Vertreterversammlung des österreichischen Rechtsanwaltskammertages über die Versorgungseinrichtungen Teil A der österreichischen Rechtsanwaltskammern (Satzung Teil A 2018) (Statutul din 2018 al adunării reprezentanților congresului barourilor austriece privind organismele de asigurări sociale privind „partea A” a acestor barouri, denumit în continuare „Statutul din 2018 privind partea A”) prevede de asemenea la alineatul 1 punctul 8, ca o condiție pentru obținerea unei pensii anticipate, renunțarea de către partea interesată la exercitarea profesiei de avocat „în orice loc”.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 20 FK, născut în anul 1954, este în același timp resortisant polonez și resortisant german. Acesta este înscris, de la 8 martie 1984, în tabloul Ordinului Avocaților din Baroul Köln (Germania). Acesta desfășoară acolo o activitate profesională nu numai în calitate de Rechtsanwalt, ci și în calitate de interpret și traducător autorizat în limba polonă. Încă de la începutul exercitării profesiei de avocat, acesta a contribuit la sistemul de pensii al landului Renania de Nord-Westfalia (Germania).
- 21 În anul 1996, FK a fost înscris în tabloul Ordinului Avocaților din Baroul Viena în Austria și a exercitat acolo profesia de avocat, în completarea exercitării activității sale în Germania. De la înscrierea sa în acest tablou, FK a contribuit la sistemul de asigurări sociale austriac.
- 22 Centrul de interes al activităților lui FK a rămas situat în Köln până în anul 2007, an începând cu care acesta și-a transferat locul de domiciliu și centrul de interes al activităților sale în Elveția, unde exercită în prezent profesia de avocat, înscris pe lista avocaților resortisanți ai unui stat membru al Uniunii sau al AELS, în temeiul înscrierii sale în tabloul Ordinului Avocaților din Baroul Köln.
- 23 De atunci, timpul consacrat de FK exercitării profesiei de avocat în Germania s-a diminuat progresiv în favoarea celui consacrat exercitării acestei profesii în Elveția, și anume, în ultimul timp, FK a consacrat astfel 70 % din timpul său de lucru exercitării profesiei menționate în cadrul cabinetului său elvețian, față de 25 % în cadrul cabinetului său german și 5 % în cadrul cabinetului său austriac. În plus, timpul de lucru petrecut de FK în cadrul cabinetului său austriac nu a depășit niciodată 10 % din timpul său de lucru global în exercitarea aceleiași profesii.
- 24 FK primește din anul 2018 o pensie anticipată în Germania, continuând totodată să exercite aici profesia de avocat.

- 25 FK cotizează de asemenea la sistemul general de pensii în Elveția.
- 26 La 16 octombrie 2017, FK a introdus la Ordinul Avocaților din Baroul Viena o cerere de acordare a unei pensii anticipate începând cu 1 noiembrie 2017, prin care a arătat că renunță la exercitarea profesiei de avocat în Austria, menținându-și în același timp înscrierea sa în tabloul Ordinului Avocaților din Baroul Köln și pe lista avocaților resortisanți ai unui stat membru al Uniunii sau al AELS, în Elveția.
- 27 Prin decizia Comisiei Ordinului Avocaților din Baroul Viena din 29 mai 2018, această cerere a fost respinsă în temeiul dispozițiilor coroborate ale articolelor 26 și 29 din Statutul din 2018 privind partea A, în temeiul cărora acordarea unei pensii pentru limită de vârstă presupune o renunțare a persoanei interesate la exercitarea profesiei de avocat „în orice loc”.
- 28 La 3 august 2018, FK a introdus o acțiune împotriva acestei decizii la Verwaltungsgericht Wien (Tribunalul Administrativ din Viena, Austria), care este instanța de trimitere, care a confirmat decizia menționată.
- 29 FK a formulat un recurs extraordinar împotriva deciziei Verwaltungsgericht Wien (Tribunalul Administrativ din Viena) la Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria). Aceasta din urmă a anulat decizia respectivă pentru motivul că, în esență, Verwaltungsgericht Wien (Tribunalul Administrativ din Viena) a omis să stabilească faptele care intră sub incidența dreptului Uniunii, deși FK susținuse că dreptul Uniunii se opunea unei reglementări naționale care condiționa dreptul la o pensie pentru limită de vârstă de renunțarea de către persoana interesată la exercitarea profesiei de avocat pe teritoriul național și în străinătate.
- 30 Sesizată cu litigiul principal, instanța de trimitere observă că, până la 1 ianuarie 2005, în Germania, ca și în Austria, regimurile speciale ale lucrătorilor independenți, inclusiv cei care exercită profesia de avocat, erau excluse din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1408/71 în temeiul anexei II la acesta. Doar începând cu această dată lucrătorilor respectivi li s-a aplicat acest regulament, în urma unei modificări a regulamentului menționat, în temeiul căreia nu exista nicio deschidere de drepturi pentru orice perioadă anterioară, chiar dacă perioadele de activitate realizate anterior erau luate în considerare.
- 31 Această instanță apreciază că pentru a stabili legislația aplicabilă unei persoane care desfășoară, precum FK, o activitate independentă în două sau trei state membre trebuie aplicat articolul 13 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004.
- 32 Instanța menționată ridică problema interpretării care trebuie dată acestei dispoziții în ipoteza în care centrul de interes al activităților persoanei în cauză și locul de reședință al acesteia din urmă nu sunt situate într-un stat membru, în măsura în care, potrivit unei interpretări literale a dispoziției menționate, nicio legislație a unui stat membru nu este aplicabilă într-o asemenea ipoteză.
- 33 În ipoteza în care legislația austriacă ar fi aplicabilă, aceeași instanță ridică, în plus, problema dacă RAO este conform cu dreptul Uniunii, în special cu principiile egalității de tratament și nediscriminării, cu dreptul de proprietate și cu libera circulație a persoanelor sau cu libertatea de stabilire și, în cazul unui răspuns negativ, dacă este necesar să lase neaplicat articolul 50 alineatul (2) punctul 2 litera (c) subpunctul (aa) din RAO în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii.

- 34 Subliniind că, în litigiul principal, există în mod incontestabil o situație transfrontalieră care intră sub incidența dreptului Uniunii, în măsura în care FK este stabilit în două state membre și o dispoziție austriacă afectează situația juridică a persoanei interesate în Germania, instanța de trimitere amintește că, în temeiul articolului 17 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, dreptul de proprietate și, prin urmare, și interesele patrimoniale legate de prestații sociale prevăzute de lege, precum pensiile pentru limită de vârstă, este inviolabil și că restricțiile asupra unui astfel de drept fundamental trebuie să fie justificate de obiective de interes general, să fie apte să garanteze realizarea obiectivului urmărit și să fie proporționale. În această privință, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la aspectul dacă interesele în cauză justifică condiționarea dreptului la o pensie pentru limită de vârstă de renunțarea de către persoana interesată la exercitarea profesiei de avocat pe teritoriul austriac ca și în străinătate. Astfel, reglementarea în discuție în litigiul principal ar putea constitui un obstacol în calea libertății de stabilire, care este garantată de dispozițiile articolului 15 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale coroborate cu cele ale articolului 49 TFUE.
- 35 Pe de altă parte, instanța de trimitere atrage atenția asupra faptului că dreptul Uniunii permite, prin natura sa, continuarea exercitării unei activități în statele membre, încasând în același timp o pensie pentru limită de vârstă în alt stat membru, în special în măsura în care, în cadrul coordonării sistemelor de securitate socială, problema diferenței vârstelor de pensionare în funcție de statele membre ar fi abordată în mod expres.
- 36 În aceste condiții, Verwaltungsgericht Wien (Tribunalul Administrativ din Viena) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Cum trebuie interpretat articolul 13 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 883/2004 în cazul în care, din punct de vedere cantitativ, centrul de interes al activităților unei persoane se află într-o țară terță în care ea are de asemenea reședința, iar această persoană desfășoară, în plus, o activitate în două state membre ([în] Germania și [în] Austria), activitatea fiind împărțită între aceste două state membre astfel încât partea net preponderentă se desfășoară în unul dintre acestea (în speță, în Germania)?
- În ipoteza în care din interpretarea acestei dispoziții ar rezulta aplicabilitatea legislației austriece, se pune următoarea întrebare:
- 2) Dispozițiile articolului 50 alineatul (2) punctul 2 litera c) subpunctul aa) [din RAO] și dispozițiile articolului 26 alineatul (1) punctul 8 din Statutul din 2018 privind partea A, care sunt întemeiate pe primele dispoziții menționate, sunt conforme cu dreptul Uniunii sau acestea încalcă dreptul Uniunii, precum și drepturile garantate de dreptul Uniunii, în măsura în care impun drept condiție necesară pentru acordarea unei pensii pentru limită de vârstă renunțarea de către persoana interesată la exercitarea profesiei de avocat pe teritoriul național și în străinătate [articolul 50 alineatul (2) punctul 2 litera c) subpunctul aa)], respectiv în orice loc [articolul 26 alineatul (1) punctul 8 din Statutul din 2018 privind partea A]?”

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

- 37 În ceea ce privește formularea primei întrebări, este necesar să se arate, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 11-13 din prezenta hotărâre, că, în conformitate cu articolul 1 alineatul (2) din anexa II la Acordul CE-Elveția, se consideră că termenii „stat membru” sau „state membre”, care figurează în actele menționate în secțiunea A din această anexă, cuprind și Confederația Elvețiană, pe lângă statele membre ale Uniunii a căror situație este reglementată de aceste acte.
- 38 Menționând expres, în secțiunea A din anexa II, în diferitele versiuni ale acesteia, Regulamentele nr. 1408/71 și nr. 883/2004, Acordul CE-Elveția extinde, prin urmare, domeniul de aplicare al acestor regulamente la Confederația Elvețiană, astfel încât, contrar a ceea ce este subînțeles de instanța de trimitere în prima întrebare, Confederația Elvețiană nu trebuie considerată stat terț, ci un stat membru în vederea soluționării prezentei cauze.

Cu privire la prima întrebare preliminară

- 39 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească care este legislația aplicabilă în temeiul articolului 13 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 883/2004, atunci când locul de reședință și centrul de interes al activităților persoanei în cauză sunt situate în Elveția, iar această persoană desfășoară de asemenea o activitate, repartizată în mod inegal, în alte două state membre, în sensul articolului 1 alineatul (2) din anexa II la Acordul CE-Elveția, și anume în Germania și în Austria.
- 40 Trebuie amintit că, în cadrul cooperării dintre instanțele naționale și Curte instituite la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care a fost sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate și, în acest context, să interpreteze toate dispozițiile de drept al Uniunii care sunt necesare instanțelor naționale pentru a statua în litigiile cu care sunt sesizate, chiar dacă respectivele dispoziții nu sunt expres indicate în întrebările adresate de aceste instanțe (a se vedea în special Hotărârea din 19 octombrie 2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, punctul 39 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 19 septembrie 2018, González Castro, C-41/17, EU:C:2018:736, punctul 54).
- 41 În consecință, dacă instanța de trimitere și-a limitat în mod formal prima întrebare la o cerere de interpretare a articolului 13 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 883/2004, chiar dacă, ca urmare a precizării făcute la punctul 38 din prezenta hotărâre, potrivit căreia Confederația Elvețiană trebuie considerată un „stat membru”, întrebarea preliminară ar fi trebuit să privească interpretarea articolului 13 alineatul (2) litera (a) din acest regulament, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de această instanță, mai ales din motivarea cererii de decizie preliminară, elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului principal (a se vedea în special Hotărârea din 19 octombrie 2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, punctul 40 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 19 septembrie 2018, González Castro, C-41/17, EU:C:2018:736, punctul 55).
- 42 În speță, din elementele furnizate în cererea de decizie preliminară rezultă că, pentru a furniza un răspuns util instanței de trimitere, Curtea trebuie să interpreteze alte dispoziții ale dreptului Uniunii.

- 43 Rezultă din jurisprudență că dispozițiile Regulamentului nr. 883/2004, precum și cele ale Regulamentului nr. 1408/71 au instituit un sistem de coordonare privind în special stabilirea legislației sau a legislațiilor aplicabile lucrătorilor salariați și lucrătorilor care desfășoară activități independente care își exercită, în diferite împrejurări, dreptul la liberă circulație (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 aprilie 2008, Derouin, C-103/06, EU:C:2008:185, punctul 20, Hotărârea din 26 octombrie 2016, Hoogstad, C-269/15, EU:C:2016:802, punctul 33, precum și Hotărârea din 16 iulie 2020, AFMB și alții, C-610/18, EU:C:2020:565, punctul 40).
- 44 În temeiul normelor prevăzute în acest sistem de coordonare, persoanele în cauză sunt supuse legislației unui singur stat membru, astfel încât să se evite complicațiile care pot rezulta din aplicarea simultană a mai multor legislații naționale și să elimine inegalitățile de tratament care, pentru persoanele care se deplasează în interiorul Uniunii, ar fi consecința unui cumul parțial sau total al legislațiilor aplicabile (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 februarie 2015, de Ruyter, C-623/13, EU:C:2015:123, punctele 36 și 37, Hotărârea din 26 octombrie 2016, Hoogstad, C-269/15, EU:C:2016:802, punctele 35 și 36, precum și Hotărârea din 16 iulie 2020, AFMB și alții, C-610/18, EU:C:2020:565, punctul 40).
- 45 Acest principiu al unicității legislației aplicabile este exprimat, în special, la articolul 13 din Regulamentul nr. 883/2004, care stabilește legislația aplicabilă unei persoane care desfășoară activități în două sau mai multe state membre și care dispune, la alineatul (2), că o persoană care desfășoară în mod obișnuit o activitate independentă în două sau mai multe state membre se supune fie legislației statului membru al locului de reședință, în cazul în care exercită o parte substanțială a activității sale în statul membru respectiv [articolul 13 alineatul (2) litera (a) din acest regulament], fie legislației statului membru în care este situat centrul de interes al activităților sale, în cazul în care nu își are reședința într-unul din statele membre în care desfășoară o parte substanțială a activităților sale [articolul 13 alineatul (2) litera (b) din regulamentul menționat].
- 46 Articolul 14 alineatul (8) din Regulamentul nr. 987/2009 precizează că, în sensul aplicării articolului 13 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 883/2004, o „parte semnificativă” a activității salariate sau independente desfășurată într-un stat membru înseamnă că o proporție semnificativă a tuturor activităților persoanei salariate sau persoanei care desfășoară activități independente în cauză se desfășoară în statul respectiv, fără să fie neapărat partea cea mai importantă a activităților respective. Pentru a stabili dacă o parte semnificativă a unei activități este desfășurată într-un stat membru, se ține seama, în cazul unei activități salariate, de timpul de lucru și/sau de remunerații. În cadrul unei evaluări globale, mai puțin de 25 % din aceste criterii indică faptul că o parte semnificativă a acestei activități nu se desfășoară în respectivul stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 mai 2022, Ryanair, C-33/21, EU:C:2022:402, punctul 63).
- 47 Dat fiind că FK a locuit în Germania, unde era situat și centrul de interes al activităților sale înainte ca acesta să fi deplasat locul reședinței sale în Elveția, unde se află în prezent centrul de interes al activităților sale, trebuie să se considere că acesta intră, în conformitate cu articolul 13 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004, fie sub incidența legislației germane, fie sub incidența legislației elvețiene.
- 48 În speță, în măsura în care instanța de trimitere arată că timpul de lucru consacrat de FK în cadrul cabinetului său austriac nu a depășit niciodată 10 % din timpul său global de lucru în exercitarea profesiei de avocat, trebuie să se considere că, potrivit normelor de conflict instituite prin Regulamentul nr. 883/2004, legislația austriacă nu este aplicabilă.

- 49 Or, deși sistemul complet și uniform al normelor de conflict instituit prin Regulamentul nr. 883/2004 are ca efect depozedarea, în principiu, a legiuitorului din fiecare stat membru de puterea de a stabili în mod independent întinderea și condițiile de aplicare a legislației sale naționale cu privire la persoanele supuse acestora și la teritoriul în interiorul căruia dispozițiile naționale își produc efectele (a se vedea în special Hotărârea din 26 februarie 2015, de Ruyter, C-623/13, EU:C:2015:123, punctele 34 și 35, precum și Hotărârea din 19 septembrie 2019, van den Berg și alții, C-95/18 și C-96/18, EU:C:2019:767, punctul 50), totuși, principiul unicității legislației aplicabile nu poate priva un stat membru care nu este competent în temeiul dispozițiilor titlului II din Regulamentul nr. 883/2004 de posibilitatea de a acorda, în anumite condiții, prestații familiale sau o pensie pentru limită de vârstă unui lucrător migrant în aplicarea dreptului său național, chiar dacă, în aplicarea articolului 13 din acest regulament, acesta se supune legislației unui alt stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 aprilie 2015, Franzen și alții, C-382/13, EU:C:2015:261, punctele 58-61, precum și Hotărârea din 19 septembrie 2019, van den Berg și alții, C-95/18 și C-96/18, EU:C:2019:767, punctul 53).
- 50 Astfel, normele privind conflictul de legi prevăzute de Regulamentul nr. 883/2004 au ca singur obiect determinarea legislației aplicabile persoanelor care se găsesc în una dintre situațiile prevăzute de dispozițiile de stabilire a acestor norme (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 octombrie 2016, Hoogstad, C-269/15, EU:C:2016:802, punctul 37, și Hotărârea din 1 februarie 2017, Tolley, C-430/15, EU:C:2017:74, punctul 60). Dispozițiile respective în sine nu au ca obiect stabilirea condițiilor existenței dreptului sau a obligației de afiliere la un anumit regim de securitate socială (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iunie 1998, Kuusijärvi, C-275/96, EU:C:1998:279, punctul 29 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 21 februarie 2013, Dumont de Chassart, C-619/11, EU:C:2013:92, punctul 39).
- 51 În consecință, Regulamentul nr. 883/2004 permite, astfel, subzistența unor regimuri distincte care dau naștere unor creanțe distincte în raport cu instituții distincte împotriva cărora beneficiarul respectiv deține drepturi directe în temeiul fie numai al dreptului intern, fie al dreptului intern completat, dacă este necesar, de dreptul Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 februarie 2013, Dumont de Chassart, C-619/11, EU:C:2013:92, punctul 40 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 1 februarie 2017, Tolley, C-430/15, EU:C:2017:74, punctul 57).
- 52 Astfel, normele de conflict prevăzute de Regulamentul nr. 883/2004 nu sunt chemate să reglementeze problema dacă un lucrător are dreptul la o prestație pe care a putut să o dobândească cu titlu de contribuții plătite într-o anumită perioadă unui regim de securitate socială al unui anumit stat membru.
- 53 În speță, pe de o parte, trebuie subliniat că instanța de trimitere precizează că contribuțiile plătite de reclamantul din litigiul principal regimurilor speciale aplicabile persoanelor care exercită profesia de avocat în Austria fuseseră excluse din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1408/71, înlocuit prin Regulamentul nr. 883/2004, și că acestea intrau în domeniul de aplicare al acestor regulamente numai de la 1 ianuarie 2005. Pe de altă parte, nu reiese din dosarul de care dispune Curtea că reclamantul din litigiul principal invocă aplicarea unor reguli de cumulare sau de luare în considerare a unor perioade efectuate în alte state membre în vederea acordării pensiei anticipate solicitate, care se întemeiază numai pe aplicarea dreptului austriac.
- 54 Rezultă că litigiul principal nu ridică problema stabilirii legislației aplicabile în conformitate cu normele privind conflictul de legi prevăzute la articolele 11-13 din Regulamentul nr. 883/2004, ci numai pe aceea a aplicării în privința persoanei interesate a regimului prevăzut de legislația statului membru în cauză la care a contribuit.

- 55 Această concluzie este susținută, pe de altă parte, de argumentația invocată de FK și care constă în calificarea regimului special aplicabil persoanelor care exercită profesia de avocat drept „regim de asigurare voluntară sau de asigurare facultativă continuă”.
- 56 Astfel, sub rezerva verificării care trebuie efectuată de instanța de trimitere în ceea ce privește calificarea acestui regim special drept „regim de asigurare voluntară sau de asigurare facultativă continuă”, cel puțin în ceea ce privește cotizațiile plătite de la 1 ianuarie 2005, un astfel de regim de asigurare este exclus în mod expres, în conformitate cu dispozițiile coroborate ale articolului 14 alineatul (1) și ale articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 883/2004, din domeniul de aplicare al mecanismului de stabilire a legislației aplicabile instituit în acest regulament. Astfel, FK poate beneficia de această asigurare facultativă continuă în Austria, chiar dacă este în mod obligatoriu supus legislației unui alt stat membru, în speță legislația elvețiană, din moment ce a început să contribuie la regimul special de acoperire a persoanelor care exercită profesia de avocat în Austria, deși acesta nu intra în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1408/71, înlocuit prin Regulamentul nr. 883/2004, și a continuat să cotizeze acolo ulterior.
- 57 Într-o astfel de ipoteză, persoana interesată trebuie să dispună de posibilitatea de a decide să continue sau să înceteze afilierea la un regim de asigurare obligatorie pentru anumite perioade, în măsura în care această opțiune produce efecte asupra întinderii viitoarei prestații de securitate socială (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 februarie 2015, Bouman, C-114/13, EU:C:2015:81, punctul 58).
- 58 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că normele de conflict prevăzute la articolul 13 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004 nu sunt aplicabile situației unei persoane care are reședința în statul membru în care se situează și centrul de interes al activităților sale și care desfășoară în același timp o activitate, repartizată în mod inegal, în alte două state membre, atunci când trebuie să se stabilească dacă această persoană dispune de drepturi directe față de instituțiile unuia dintre aceste două state membre în temeiul contribuțiilor plătite în cursul unei anumite perioade.

Cu privire la a doua întrebare preliminară

- 59 Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care condiționează acordarea unei pensii anticipate solicitate de renunțarea de către persoana interesată la exercitarea profesiei de avocat nu numai pe teritoriul statului membru în cauză, ci și în străinătate.
- 60 În această privință, trebuie să se constate că situația unei persoane care exercită profesia de avocat, resortisant al unui stat membru, care se deplasează în alt stat membru pentru a desfășura acolo o activitate în cadrul profesiei reglementate în cauză, poate intra fie sub incidența articolului 49 TFUE, referitor la libertatea de stabilire, dacă este remunerat în mod normal de client, fie a articolului 45 TFUE, referitor la libera circulație a lucrătorilor, în ipoteza în care remunerația sa ia forma unui salariu (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 noiembrie 1995, Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411, punctele 22-25, și Hotărârea din 17 decembrie 2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, punctul 23).
- 61 În ceea ce privește aspectul dacă reglementarea austriacă în discuție în litigiul principal constituie o restricție privind libertatea de stabilire sau libera circulație a lucrătorilor, trebuie amintit că Regulamentul nr. 883/2004 nu instituie un regim comun de securitate socială, ci permite

menținerea unor regimuri naționale distincte. Statele membre păstrează competența de a-și organiza sistemele de securitate socială și, în lipsa unei armonizări la nivelul Uniunii, este de competența fiecărui stat membru să stabilească în legislația sa, printre altele, condițiile care dau dreptul la prestații sociale. În exercitarea acestei competențe, statele membre trebuie totuși să respecte dreptul Uniunii și în special dispozițiile Tratatului FUE referitoare la libertatea recunoscută oricărui cetățean al Uniunii de a circula și de a-și stabili reședința pe teritoriul statelor membre (a se vedea în special Hotărârea din 21 februarie 2013, *Salgado González*, C-282/11, EU:C:2013:86, punctele 35-37, Hotărârea din 5 noiembrie 2014, *Somova*, C-103/13, EU:C:2014:2334, punctele 33-35, și Hotărârea din 21 octombrie 2021, *Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie*, C-866/19, EU:C:2021:865, punctul 27, precum și jurisprudența citată).

- 62 În plus, ansamblul dispozițiilor Tratatului TFUE referitoare la libera circulație a persoanelor și la libertatea de stabilire urmărește să faciliteze exercitarea de activități profesionale de orice natură de către resortisanții Uniunii pe teritoriul Uniunii și se opune măsurilor care i-ar putea defavoriza pe respectivii resortisanți atunci când doresc să exercite o activitate economică pe teritoriul altui stat membru (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 15 decembrie 1995, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, punctul 94, și Hotărârea din 5 noiembrie 2014, *Somova*, C-103/13, EU:C:2014:2334, punctul 36).
- 63 În consecință, aceste dispoziții se opun oricărei măsuri naționale care, chiar și atunci când se aplică fără discriminare pe motiv de cetățenie, este susceptibilă să îngreuneze sau să facă mai puțin atractivă exercitarea de către resortisanții Uniunii a libertăților fundamentale garantate de Tratatul FUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 aprilie 2008, *Gouvernement de la Communauté française et gouvernement wallon*, C-212/06, EU:C:2008:178, punctul 45, și Hotărârea din 5 noiembrie 2014, *Somova*, C-103/13, EU:C:2014:2334, punctul 38).
- 64 În speță, trebuie să se constate că reglementarea în discuție în litigiul principal se poate aplica fără distincție tuturor persoanelor care exercită profesia de avocat și nu constituie, așadar, o discriminare în funcție de cetățenie.
- 65 Cu toate acestea, trebuie arătat că o condiție precum cea prevăzută în legislația austriacă, care impune renunțarea persoanei interesate la exercitarea profesiei de avocat pe teritoriul național, precum și în străinătate pentru a putea beneficia de acordarea unei pensii anticipate este de natură să descurajeze persoanele care au dreptul la o astfel de pensie să își exercite libertatea de stabilire sau libertatea de circulație.
- 66 În plus, deși o astfel de renunțare poate fi acceptată de o persoană care și-a exercitat întreaga activitate profesională în Austria, ea se poate dovedi mai dificil de acceptat pentru o persoană care a exercitat libertatea de stabilire sau libera circulație și care, printre altele, este constrânsă să continue să își exercite activitatea profesională într-un alt stat membru, în lipsa împlinirii vârstei legale de pensionare în statul respectiv.
- 67 Rezultă că reglementarea în discuție în litigiul principal constituie un obstacol în calea libertăților garantate de articolele 45 și 49 TFUE, care nu poate fi admis decât dacă urmărește un obiectiv legitim compatibil cu Tratatul FUE și se justifică prin motive imperative de interes general. În acest caz, în plus, ar trebui ca punerea în aplicare a unei astfel de măsuri să fie de natură să asigure realizarea obiectivului urmărit și să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv (a se vedea în special Hotărârea din 16 mai 2013, *Wencel*, C-589/10,

EU:C:2013:303, punctul 70 și jurisprudența citată, Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Somova, C-103/13, EU:C:2014:2334, punctul 46, precum și Hotărârea din 17 decembrie 2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, punctul 32).

- 68 În această privință, guvernul austriac afirmă că motivul imperativ de interes general care justifică măsura în cauză se deduce din finalitatea sistemului în discuție în litigiul principal, care constă în înlocuirea cu pensia în cauză a unui venit anterior la care nu se consideră că s-ar adăuga venituri dintr-o activitate exercitată cu normă întreagă. Obiectivul ar consta nu numai în protejarea persoanelor care exercită încă profesia de avocat în domeniul concurenței de cele care sunt deja pensionate, ci și în garantarea viabilității financiare a sistemului de pensii pentru limită de vârstă în cauză, care nu face parte din sistemul de pensii de drept comun și care este finanțat printr-un sistem de repartizare, spre deosebire de sistemele de capitalizare.
- 69 În această privință, trebuie arătat că Curtea a recunoscut caracterul legitim pe care îl puteau avea obiective în materie de politică a ocupării forței de muncă precum cele care urmăresc, printre altele, să instituie limite de vârstă de încetare obligatorie a activității pentru a favoriza instituirea unei structuri mai echilibrate de vârstă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 iulie 2011, Fuchs și Köhler, C-159/10 și C-160/10, EU:C:2011:508, punctul 50).
- 70 Astfel, legitimitatea unui astfel de obiectiv de interes general care face parte din politica de ocupare a forței de muncă nu poate fi pusă la îndoială în mod rațional, întrucât, potrivit articolului 3 alineatul (3) primul paragraf TUE, promovarea unui nivel de ocupare a forței de muncă ridicat reprezintă una dintre finalitățile urmărite de Uniune (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 aprilie 2020, Comune di Gesturi, C-670/18, EU:C:2020:272, punctul 36 și jurisprudența citată).
- 71 Deși nu se poate contesta că o legislație națională ce reglementează piața muncii pentru a elibera locuri de muncă ocupate de persoane apropiate de vârsta de pensionare și pentru a garanta o bună concurență a profesioniștilor este de natură să garanteze realizarea obiectivului vizat, în schimb, trebuie să se constate că, din moment ce impune renunțarea persoanei interesate la exercitarea profesiei de avocat pe teritoriul statului membru în cauză ca și în străinătate, nu se poate exclude ca aceasta să depășească ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv.
- 72 Astfel, o reglementare națională care impune renunțarea de către persoana interesată la exercitarea profesiei de avocat pe teritoriul statului membru în cauză ca și în străinătate în scopul de a proteja persoanele care încă exercită această profesie de concurența celor care și-au exercitat deja dreptul la pensie pare să depășească ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului menționat, în măsura în care acesta din urmă poate fi atins prin limitarea acestei renunțări la exercitarea oricărei activități profesionale numai la teritoriul național sau chiar la o zonă geografică limitată într-un alt stat membru. O astfel de reglementare face de altfel abstracție de faptul că condițiile de obținere și de menținere a dreptului la pensie nu sunt armonizate între statele membre, ci numai coordonate de dreptul Uniunii, și că persoanele interesate pot fi obligate să continue să exercite în alte state membre în vederea dobândirii dreptului lor la pensie în temeiul drepturilor naționale în cauză.
- 73 În plus, condiția renunțării de către persoana interesată la exercitarea profesiei de avocat pe teritoriul național ca și în străinătate pare să depășească ceea ce este necesar pentru a evita să se adauge la pensia anticipată plătită astfel venituri dintr-o activitate cu normă întreagă.

- 74 În ceea ce privește obiectivul privind viabilitatea financiară a regimului special în cauză, deși este adevărat că riscul unei atingeri grave aduse echilibrului financiar al unui sistem de securitate socială poate constitui un motiv imperativ de interes general (a se vedea în special Hotărârea din 28 aprilie 1998, Kohll, C-158/96, EU:C:1998:171, punctul 41, și Hotărârea din 11 ianuarie 2007, ITC, C-208/05, EU:C:2007:16, punctul 43), nu reiese totuși în mod clar din explicațiile furnizate de guvernul austriac în ce mod sistemul de finanțare a acestui regim special, care depinde de cotizațiile beneficiarilor acestuia din urmă, ar fi supus unui risc de atingere gravă prin faptul că beneficiarii de pensii anticipate ai regimului special menționat continuă să își exercite activitatea în alte state membre.
- 75 În consecință, deși, în ultimă instanță, revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă și în ce măsură reglementarea națională în cauză îndeplinește condiția proporționalității în ceea ce privește punerea în aplicare a obiectivului privind viabilitatea financiară a regimului special în cauză, rezultă, având în vedere dosarul de care dispune Curtea, că acest obiectiv poate fi atins prin mijloace mai puțin restrictive.
- 76 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolele 45 și 49 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care condiționează acordarea unei pensii anticipate solicitate de renunțarea de către persoana interesată la exercitarea profesiei de avocat, fără a ține seama în special de statul membru în care se exercită activitatea în cauză.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 77 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șaptea) declară:

- 1) **Normele de conflict prevăzute la articolul 13 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială nu sunt aplicabile situației unei persoane care are reședința în statul membru în care se situează și centrul de interes al activităților sale și care desfășoară în același timp o activitate, repartizată în mod inegal, în alte două state membre, atunci când trebuie să se stabilească dacă această persoană dispune de drepturi directe față de instituțiile unuia dintre aceste două state membre în temeiul contribuțiilor plătite în cursul unei anumite perioade.**
- 2) **Articolele 45 și 49 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care condiționează acordarea unei pensii anticipate solicitate de renunțarea de către persoana interesată la exercitarea profesiei de avocat, fără a ține seama în special de statul membru în care este exercitată activitatea în cauză.**

Semnături